Paulus Torkki
Apulaisprofessori, Terveydenhuollon tuotantotalous
Helsingin yliopisto

Asiantuntijalausunto: Tulevaisuuden Sosiaali- ja terveyskeskus

Koska Tulevaisuuden Sosiaali- ja terveyskeskus -ohjelma on kuvattu hyvin rajatusti talousarvioesityksessä vuodelle 2020[1], pohjautuu tämä asiantuntijalausunto pääosin STM:n esittelymateriaaliin[2] ohjelmasta. Kehitysohjelma on tärkeä ja tavoitteet pääosin sellaisia, että niistä on vaikea olla eri mieltä. Muutama huomio kuitenkin nousee esiin. ao. tavoitteista

1) **Kiireettömän hoidon pääsyn nopeuttaminen.** Tämä on mahdollisesti ristiriidassa kustannusten hillinnän kanssa, ellei samalla voida määritellä nykyistä tarkemmin, mitä palveluita tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskuksessa tarjotaan. **Saatavuuden parantaminen lisää aina kysyntää** terveyspalveluissa (mahdollisesti myös sosiaalipalveluissa) **aiheuttaen uusia ongelmia** ja on mahdollista, että aina lievempiä ja lievempiä ongelmia ja tarpeita hoidetaan sosiaali- ja terveyskeskuksessa ja kustannusvaikuttavuus heikkenee. **Toteutus edellyttää siis tarjottavien palveluiden ja hoidon määrittämistä/priorisointia** ja/tai pelisääntöjä siihen, miten kukin sosiaali- ja terveyskeskus ne määrittelevät käytettävissä olevat resurssit huomioiden. Yhtä tärkeää kuin kiireettömän hoidon pääsyyn nopeuttaminen, on useita sosiaali- ja terveyspalveluita tarvitsevien asiakkaiden (mm. ikääntyneet, päihde- ja mielenterveyspalveluiden asiakkaat) palveluiden kokonaisvaltainen koordinointi ja terveyspalveluiden tuki.

2) **Parannetaan palveluiden laatua ja vaikuttavuutta.** Tämä on ehdottoman tärkeä ja hyvä tavoite. Ongelma on, että **tällä hetkellä** etenkään **vaikuttavuutta ei oikeastaan mitata** ja laadun arviointikin on hyvin rajallista. Koska laadun ja vaikuttavuuden arviointi edellyttää 1) tavoitteiden tarkempaa määritystä, 2) tavoitteisiin pohjautuvien mittarien määritystä, 3) mittarien pohjaksi tarvittavan aineiston kertymisen varmistamista jne., on ensisijaisen tärkeää käynnistää tai vauhdittaa tätä työtä heti ohjelman ensimmäisessä vaiheessa. **Jos vaikuttavuutta ei aleta mitata välittömästi, ei tämän tavoitteen toteutumista voida arvioida ohjelman lopuksi.** Laadun ja vaikuttavuuden mittaaminen ja seuranta myös vahvistaa asiakasnäkökulmaa ja asiakkaiden osallisuutta hoitoon.

Viime aikoina on käyty paljon keskustelua terveyskeskusten henkilöstön tyytyväisyydestä. Tämä osa-alue ei korostu Tulevaisuuden Sosiaali- ja terveyskeskus -ohjelman esittelymateriaaleissa. Useat tavoitteista ovat sidoksissa henkilöstön osaamiseen, pysyvyyteen ja tyytyväisyyteen. Tämä olisi hyvä sisällyttää ohjelmaan nykyistä selvemmin. Esimerkiksi **terveyskeskusten lääkäripulaan syynä ei ole ensisijaisesti lääkäreiden puute, vaan heidän haluttomuutensa työskennellä nykyisen kaltaisessa työympäristössä**. Tämä ei korjaudu rahoitusta ja resursseja lisäämällä.

Yleisesti on erittäin tärkeää, että Sosiaali- ja terveyspalveluiden painopistettä käännetään perustason suuntaan ja esitetty rahoitus mahdollistaa merkittävät kehittämistoimet mm. rakenteissa, prosesseissa ja teknologian hyödyntämisessä. On varmistettava, että ohjelman vaikuttavuus mitataan ja että tulokset voidaan vakiinnuttaa ja skaalata koko järjestelmään tehokkaasti. On tärkeää, että osallistujat velvoitetaan tiedon ja hyvien käytäntöjen jakamiseen

Helsingissä 1. marraskuuta 2019

Paulus Torkki

[1] https://www.eduskunta.fi/valtiopaivaasiakirjat/HE+29/2019
[2] https://stm.fi/documents/1271139/1332838/Tulevaisuuden+sosiaali-+ja+terveyskeskus+-ohjelman+tiedotustilaisuuden+diat+15.10.2019/372c3c74-0425-5215-b38a-e120739f5dfb/Tulevaisuuden+sosiaali-+ja+terveyskeskus+-ohjelman+tiedotustilaisuuden+diat+15.10.2019.pdf